

tant. 2. Capitis infirmitas, & imaginative lætio, nimia corporis maceratio, & diuturnæ vigiliæ. He cause ut expellantur, medicorum arte opus est.

IV. Aliæ causæ aut à demone, aut à propriis vitis oriuntur. 1. Dæmones permovent humores melancholicos & tetros, unde scrupuli manare solent. 2. Societas, & familiaritas cum scrupulosi. 3. Ignorantia, quæ impedit distinctionem boni à malo. 4. Superbia, qua quis nimium proprio iudicio fidit. 5. Deus etiam permittit interdum aliquas animas scrupulis vexari, aut in criminum poenitentiam, aut ad majorem perfectionem.

V. Duplex scrupulorum genus. Alterum eorum qui reipsa probi, & optimè morati sunt, & nimia anxietudine declinandi vel ipsam peccati umbram torquentur scrupulis. Alterum eorum qui scrupulos sibi movent in rebus nullius momenti. Scrupulis se torquenti ajunt, quod mente distracta oraverit, quod temerè de proximo iudicium tulerint, quod internis suggestionibus promptè non restiterint. Cæterum nullum sibi scrupulum movent, quod præceptum elemosynæ non impleverint, quod lautè vivant, seu quæ appetitionibus indulgere studeant, quod debita suæ professionis implere negligant: loco proverbii fertur, quod scrupulosi sunt gulosi, dura cervicis, & commodorum amatores.

VI. QUÆST. I. *Quantam scrupulorum remedia?* Resp. Plura assignant auctores. P. Hermanus Busembaum inter regulas quas pro scrupulis pellendis exhibet, unam assignat cap. 3. quæ illius modeste dulcedinem patefacit, & est num. 4. posita, hisque verbis concepta apud P. Lacroix pag. 51. Assuefacere se ad sequendas sententias mitiores, & minus etiam tutas. Fill. num. 181. *To assuefacere* emphasim præfert, & latissimè divagatur per viam latam, & spatiosam. Non est opus persuasionem ut homines assuefaciant se opinionibus mitioribus, & minus tutis. Natura quippe sua prona sunt ad mitiora, & laxiora, & minus tuta. Hanc regulam ut falsam, & perniciosam rejicio.

VII. REGULA. I. Scrupulosi ingrediuntur viam arctam, & angustam quam Christus præscribit, & caveant à via lata, & spatiosa, quæ ducit ad perditionem: id enim non ad scrupulos fovendos, sed potius abigendos perutile est. 2. Assuefiant humilitati, precibus, & pietatis operibus. 3. Exerceant se in virtutibus theologis fidei, spei, & charitatis. 4. Sollicitè caveant tum moralia, tum ventralia. 5. Sanctorum vitam imitentur. 6. Seligant directorem doctum, & pium, & sanctæ doctrinæ assertorem. 7. Ejusdem consilii parent ad nutum, & ejusdem decisiones suscipiant ut Dei. Acceptis semel regulis directionis, non debent importunè directorem adire, & molestissimis interrogationibus vexare, & radio summo afficere; sed regularum quas acceperunt, beneficio abigere scrupulos, & spectata debent.

VIII. QUÆST. II. *Quomodo se gerere Confessarius cum scrupulosi debeat?* Resp. I. Denuntiet scrupulosi se nolle eorumdem regimen suscipere,

nisi exactam, & cæcæ obedientiam omnino spondeant. 2. Iisdem suadeat sanitatem eorum in obedientia præferri sitam esse. 3. Scrupulorum causas exploret. 4. Si præterita vita vitiorum, & sacrilegiorum plena causa sit scrupulorum, confessionem generalem, methodicamque tenendam in eadem faciendam præscribat. Hac peracta, severè iisdem veteri ne imperiosum de præteritis vitis recogitent. Ad summum tær, aut quater audiat aliquid præteritæ vitæ peccatum. Deinde ostium clapsæ vitæ omnino claudat. 5. Exerceat eos in virtutum officiis. Diabolus versutus & vaser est. Cum non potest animum seclerum representatione tæta aggredi, & subigere, conatur jugum Christi exasperare, & virtutis viam spinis, & tribulis aspergere: continuis spectris mentem replet, & calli iter impervium, atque humanis viribus impar depingere conatur, ut animas tandem desperatione oppressus in vetera flagitia relabatur. Curet igitur Confessarius scrupulorum vires erigere, spem in divinam misericordiam fovere; & præteritæ vitæ recordationem, quæ animum turbat, penitus ab eisdem aboleat.

IX. Sit benignus, & misericors Confessarius in animando, inflammandoque spiritu hominis scrupulosi; severus verò in admittenda confessionum clapsæ vitæ repetitione. Manifestet quam gravia mala scrupuli pariant. 1. Professionem virtutis odiosam efficiunt. 2. Desperationem inducunt. 3. Consolationem, & gaudium moratæ vitæ impediunt. 4. Animam afflictionibus replent: temporis iacturam in vanis cogitationibus, & innumera alia mala parant.

X. QUÆST. III. *Licetum ne sit contra scrupulos agere?* Resp. Non licetum, sed debitum est scrupulos contemnere, & iis spectris contra eisdem agere. Quando aliqui scrupulosi dubitant aut de attentione necessaria in precibus recitandis, aut de omissione alicujus psalmi, vel horæ, aliqui Casulista suggerunt petendi juramentum à scrupuloso: Juras ne te omnissè horam, non fuisse attentum, te consensisse tentationi, &c.? Hanc juramenti petitionem ineptam, & vanam reputo. Aut scrupulosi omnino contemnat ejusmodi suspiciones; aut Confessarius jubeat ut flexis genibus repetat horas, psalmos, quos omnissè dubitat. Fortè hæc vexatio intellectum dabit. Spectanda tamen est scrupulorum diversitas. Commune, & generale remedium est hæc omnia contemnere, & urgere scrupulorum ut imposterum vigilantiores, & devotiores se habeat in suis obeundis officiis. Repetio precum inepta est, & elapsa negligentia melius non deditur quam si magis atente, devotè, & ferventer propria officia implantur.

DISSERTATIO II.

De Probabilismo ejusque confessariis.

Probabilismus pro universam Theologiam excutit. Fermentum est quod universam doctrinæ massam inficit. Utrum eam corruptam, aut animabus utiliore efficiat, in disputationem vo-

ca-

CAPUT II.

Quid, & quotuplex sit opinio probabilis, probabilior, tuta, & tutior? Germanus sensus questionis proponitur.

I. VERA opinio probabilis finitio hæc est: *Assensus intellectus ad unam partem cum firmidine partis oppositæ propter motuum probabile, ut S. Thomas cum cæteris Theologis docet 1. part. quest. 79. art. 9. ad 4.* Probabile accipitur per ordinem ad veritatem. Quæ veritas, si rationibus evidentibus, & certis menti pateat, tunc mens elicit assensum certum, & evidentem, habetque de tali veritate certitudinem omnis fortitudinis de opposita parte expertem. Si hæc veritas solis rationibus probabilibus se menti offert, tunc mens format assensum opinantibus, seu opinionem probabilem. Quare idem valet probabilitas, ac verisimilitudo.

II. Una opinio verior, seu probabilior altera dicitur, quando occurrunt solidiora momenta pro illa quam pro hac. Quare probabilior est quæ magis accedit veritati. Opinio minus probabilis nuncupatur quæ minus accedit veritati, & ab eadem magis distat quam probabilior. Ante ortum Probabilismi sola opinio probabilior pro opinione probabilis habebatur. Nam opinio minus probabilis in conspectu probabilioris antiquis omnibus probabilis non fuit, & reipsa non est, ut infra palam fiet. Utcumque tamen res se habeat, ab hoc discrimine nostra sententia non pendet.

III. Opinio probabilis dividitur in *speculativam, & practicam*. Hæc partitio absolute accepta vera est. Nam sentitæ alia *speculativa* sunt quæ in sola speculatione, & meditatione fiunt; alia ad opus se extendunt, & dicuntur *practicæ*. Hæc distinctione plures abuntur, qui opinionem *speculativè* probabilem vocant quæ spectat actionem à suis peculiaribus circumstantiis præcisam, & *practicam*, quæ considerat objectum, seu actionem suis circumstantiis vestitam. Heinc colligunt opinionem quæ erat probabilis *speculativa*, evadere *practicè* improbabilem propter variationem circumstantiarum. Hanc divisionem hoc pacto explicatam merito impugnat P. Vazquez tom. 1. in 1. 2. disp. 62. cap. 4. & disp. 65. cap. 1. Nam quando variantur circumstantiæ in genere moris, opinio non remanet eadem, sed altera evadit. Eadem enim opinio dicitur *speculativa*, quatenus meditari objectum cum omnibus suis circumstantiis, & sicut in sola speculatione; evadit autem *practica* prout dirigit, & imperat executionem operis. A probabilitate quippe *speculativa* oritur *practica*; seu ipsa probabilitas *speculativa* extensione fit *practica* absque ullius circumstantiæ variatione, & diversitate.

IV. Rursus opinio est probabilis ab *intrinseca*, quæ nititur solido, & gravi fundamento rationis; & est probabilis ab *extrinseca*, quando nititur auctoritate Theologorum. Hæc auctori-

tas

catur. Imbecillitati meæ adeo evidens apparet Probabilismum universam morum doctrinam corrumpere, & omnes christianæ doctrinæ regulas pervertere, & ab imis fundamentis suffodere, ut verba desint quibus exprimere id pro dignitate valeam. Ne vero hanc meam sinceram, & ingenuum scribendi rationem carpere ullo modo possint Probabilistæ, in eorumdem memoriam revoco quod in *Præfat. ad Reg. Mor. §. 12.* scribit doctissimus Jesuita P. Ignatius de Camargo. *Nemo*, inquit, *jure reprehendat, quod disputans in sententiam benignam deluxerim ex ea sequelas plurimas, quas asserunt, aut probet esse longe horrendissimas, vel hæreticas, aut blasphemias... Alioquin argumentum absurdum, quod ajunt, vel ab impossibili, quo nullum in Theologia, frequentius est, onerabit de medio tollere.* Subdit verò ibidem celeberrimus hic Jesuita. *At video plures esse Probabilistas sanè delicatissimos, qui cum ipsi audacissimè non modò de nostra sententia, verum etiam de Patronis ipsius quidvis loquantur, & scribant, benignam tamen suam opinionem vel levitè tangi non ferunt.* At velint, nolint, sustineant patienterque ferant necessum est ut nos pro modulo nostro, omni humano respectu contempto, evangelicam morum doctrinam à vanis commentis, & perniciosis opinionibus vindicemus.

CAPUT I.

Opiniones à S. Sede damnate in controversia Probabilismi.

I. In universo hoc opere primùm omnium damnatas ab Ecclesiæ theses ob oculos lectorum revocabo, ut in antecessum cavere sibi ab errandi periculo queant: Sequentes autem in Probabilismi controversia proscripti Romana Sedes sub Alex. VII. & Ven. Innoc. XI. Pontifice O. M.

1. *Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio confertè probabilis, dum non confert rejecram esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.* 27. Alex. VII.

2. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veteri lex, conventio, aut periculum gravi damni incurrendi. Hinc sententia probabilis resursum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.* 1. Innocenc. XI.

3. *Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.* 2. ejusdem.

4. *Generatim dum probabilitate sine intrinseca, seu extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeat, confixi aliquid agimus, semper prudenter agimus.* 3. ejusdem.

5. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabilis.* 4. ejusdem.

6. *Probabile est ne singulis quidem rigore quinquenni per se obligare præceptum charitatis erga Deum.* 6. ejusdem.

minum : Psalm. 11. Quænam verò major diminutio veritatis, quam si rejiciatur quod magis accedit veritati, & eligatur quod plus distat à veritate, seu quod iudicatur minus verum; cum Deus contra imperet? *Mandasti mandata tua custodiri nimis*: Psalm. 118. Tandem Deus *Ecclesi. 37.* hæc præcipit: *Ante omnia opera verbum VERAX præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile, non minus verax, nec minus stabile.*

IX. Hinc itaque conficitur argumentum. Articulus fidei est evangelicam legem, quam pro conscientia nostræ regula certa, tuta, & indefectibili Christus Jesus nobis dedit, puram & solam veritatem continere, & omnem falsitatem rejicere, & detestari. Hæc, ut dixi veritas fidei est. Probabilitate defendunt, & quidem pugnantissimè, licitum esse usum contradictoriarum opinionum, in quarum alterutra contineri falsitatem antievangelicam, certò, & evidenter sciunt. Ergo Probabilitate certò, & evidenter docent falsitatem cognitam vi sistematatis esse regulam rectæ conscientie. Ergo Probabilitate propugnant doctrinam antievangelicam.

X. Secunda propositio est evidentissima, cum sit argumentum disputationis subiectum. Negant ne Probabilitate licitum usum opinionis probabilioris? Negant ne licitum usum minus probabilis contrariæ de eadem prorsus actione, & respectu ejusdem personæ? Utinam hoc negarent, quia repudiarent Probabilitatem, & eundem ditis deberent. Non tantum id haud negant; quin potius disertissimè affirmant, & omnino ore ita alloquitur Christum P. Antonius *Casnedi tom. 2.* in ipsa dedicatione operis. *Cum Magister veritatis sit, ad hæc humane condiscipulis infirmitas, ut in tuo veritatis tribunal error inculpatus ipsam coarquet veritatem. Eum enim non accusas, sed excusas; non plectis, sed præmiaris, ipsam tuam legem habendo pro non lege, & tuam non legem habendo pro lege, si lex ut non lex, & non lex ut lex invincibiliter ignoretur.*

XI. Hanc doctrinam, ut vidimus supra cap. 3, admittunt, & defendunt communiter omnes Probabilitate. Ergo evidentissima est secunda demonstrationis nostræ propositio, videlicet Probabilitate docere licitum esse usum falsitatis Probabilitati pallio indute: & hanc falsitatem, & errorem ipsum ignorantie nube obiectum ingredi Paradisi januam, & æterno gloriæ præmio à Patre veritatis coronari. Hæc autem doctrina inbecillitati meæ, & salvo meliori iudicio evidenter falsa, antievangelica, & scandali plena apparere.

XII. Lubet quæ dixi, sensibili exemplo confirmare. Sunt duo pocula vini, in quorum altero venenum latitat, at ignoro in quorum determinatè residet. Si duobus hominibus ambo pocula bibenda traderem homicidii sanè reus forem: quoniam scio certè in alterutra venenum mortale contineri. Sunt duæ opiniones contradictoriæ, in quarum altera continetur transgressio divinæ legis, adeoque reatus æternæ damnationis. Ignoras utique quænam determinatè veritas sit; ac certissimè scis in alterutra contineri

falsitatem. Ambas sequendas proponis, Petro unam, Paulo alteram. Hæc propositio continet statum quætionis, quam omnes Probabilitate defendunt. Unum præ omnibus audiamus P. Paulum Laymanum, omnium Probabilitatarum moderatissimum, qui *lib. 1. tract. 1. cap. 5.* hæc scribit: *Arbitror nihil à ratione alienum fore. Si Doctor consultus significet consulenti opinionem à quibusdam viris doctis tanquam probabilem defendi, quam proinde sequi ipsi liceat. Quamvis idem Doctor ejusmodi sententiam speculative falsam certo sibi persuadeat, ut proinde ipsemet in praxi sequi non possit. Cum enim consulens in re dubia, jus habeat se conformandi opinioni quæ à quibusdam viris doctis defenditur, nihil obstante quod aliqui alii contradicant, & speculative sententiam improbabilem iudicent, hoc ipsum jus consulenti Doctor indicare non prohibetur: atque hinc existit quod vir doctus Diversis secundum Oppositas Sententias, Opposita Consilia dare possit, servata tamen discretionè, ac prudentia. Paucis hic habes totum Probabilissimi arcana expositum. Tu iudicas propositionem quæ tractat de peccato mortali, certo falsam speculative, id est absolute in se. Si falsam certo iudicas, certo quoque iudicas esse antievangelicam, atque adeò à Deo proscriptam; cum omnis falsitas improbatà sit à Deo. Tibi eam sequi non licet, inquit P. Laymanus; licet tamen tibi alii eam suadere. Quid? Aliis suadere potes quod tibi non licet? Ubi ergo Christi oraculum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias?* Ubi veritatis amor, quem sequi præcipitur, & alios edocere?*

XIII. Ad ultimam nunc propositionem à me propositam devenio. Vir doctus diversis secundum oppositas sententias opposita consilia dare potest. Vir doctus evidenter scit, ut diximus, & absolute cognoscit in alterutra sententiarum contineri venenum falsitatis; utraque tamen diversis hominibus illas sequendas præbet, & suadet. Ergo sciens, & volens venenum falsitatis unum consulentium occidit. Falleris, inquirunt. Venenum falsitatis fisco Probabilitati illicitum vim amittit occidendi. Ita ne verò? Quod falsitas ignorantia invincibilis tacta innoxia evadat, & ipse fateor. At quod falsitas evidenter cognita sit vitiosa, nemo negare valet. P. Layman, & cum eo omnes ad unum Probabilitate docent duo hæc paradoxa, mihi sanè monstruosa. Primum, quod tu suadere quæss sententiam quam certè falsam in se cognoscis. Alterum, quod tu secundum oppositas sententias opposita consilia diversis hominibus præbere valeas; cum certissimè scias in alterutra sententia falsitatis venenum latitare. Uni enim istorum hominum doctrinam in se antievangelicam, qualis est omnis doctrina falsa, suades. Doctrina autem antievangelica non in cælum extollit, sed ad infernum detrudit. Quis hinc evidentissimè non colligit, Probabilitatem hinc Evangelium Christi ad purum, putumque Scepticismum, Pyrrhonismum & Academicismum reducere?

CAPUT IV.

Summi Pontificis Alexandri VII. auctoritate evincitur sistema probabilisticum pugnaire cum lege evangelica.

I. QUÆ hæctenus dicta sunt, satis superque sufficerent profigando, exterminandoque Probabilismo. Verum quò luculentior veritas est, eò pluribus indigent cavillationibus, effugiis, latebris, & sophisticis distinctionibus qui obscurare, & opugnare illam enituntur. Quamobrem & nos cogimur sermonem protrahere, & quæ diximus, summorum Pontificum auctoritate confirmare.

II. Alexander VII. an. 1665. die 24. Septembris hoc evulgavit Decretum., Sanctissimus D. N. audivit non sine magno animi fui more, rore complures opiniones christiæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire; & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrecere, præ quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepit alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina; & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset christiæ vite corruptela. Quare nullo umquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius veritas in æternum permanent, arctam esse definit, in animarum perniciem dilatarì, seu verius perverti contingeret: idem sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatio, lateaque, præ quam itur ad seditionem, via pastorali sollicitudine in rectam sententiam evocaret, earundem opinionum examen pluribus, &c.

III. Conferatur hoc decretum cum demonstratione antecedenti, & continuo apparebit Probabilissimum non minus cum evangelica doctrina pugnaire, quam tenebras cum luce. Tria perpendenda in decreto Alexandrino. Propositiones damnatæ, de quibus nunc disputatio nulla. Alterum, Modus opinandi irrepit in morum Theologia, seu in rebus ad conscientiam pertinentibus. Hunc modum intrinse summa luxuriantium ingeniorum licentia. Modus iste opinandi seu probabilizandi alienus omnino est ab evangelica simplicitate, id est à spiritu, & sinceritate evangelicæ legis, sanctorumque Patrum doctrina. Quid hæc consequitur? Si fideles, si pastores, & animarum moderatores hunc modum sequerentur, ingens in christianam vitam eruptura esset corruptela. Tertium est, modum hunc probabilisticè opinandi animas christianas in viam latam, & spatiofam, arctam esse Deus definit, & spatiofam, quam arctam esse Deus definit, revocaret, opiniones plures damnavit. Plantam probabilisticam veneficam, seu ab evangelica lege, & Patrum doctrina alienam declaravit; fructus verò plures inde proficuentes reprobovit.

Tom. I.

IV. Hinc luce meridiana clatius patet in hoc decreto Pontificem sermonem habere, non de opinionibus dumtaxat particularibus (nam has opiniones sigillatim damnat) sed de ipso probabilisticè sistematè. Modus opinandi irrepit, quem si pro regula sequerentur fideles, in viam perditionis prolaberentur. Regula autem formandi conscientiam est Probabilissimum, ut late probat Terillus in suo tract. de Reg. mor. Regula est, ipsis fatentibus Probabilissimis, benigna. Pontifex verò declarat hanc regulam pugnaire cum Evangelio, Patrumque doctrinam. Edisserant nobis Probabilitate, quinam alius modus, quamquam alia regula aliena ab Evangelio, & Patrum doctrina irrepit in morum Theologiam, præter Probabilissimum? Designent nobis alium modum, aliud sistema, aliam regulam.

V. Hæc omnia in obvio decreti sensu evidentia sunt. Accedit quod omnibus historicis fatentibus Probabilissimum denuntiatus Pontifici summo fuit. Præterea Stephanus Gradius Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, & Alexandro VII. suppar, testatur tum in voto sacre Congreg. iussu edito, tum in disputatione anno 1670. Romæ edita adversus P. Honoratum Fabrum, Pontificem illis verbis modus opinandi, &c. notasse Probabilissimum. Siquidem Pontifex accepit tot epistolâ adversus Probabilissimum ab Episcopo Galliarum, & Belgii, ceperat (inquit Gradius) imperium egregium Dei relator, gravis omnino, ac severa in hæc tota (de Probabilismo) & malam, ut ajebat, in sua sume, & radice funditus excidendi, diversa edita constitutione..... Nec verò quidquam proprius fuit quam ut id faceret: scilicet sine dubio, nisi intervenisset ejus consilio Cardinalis Pallavicinus, cui accuratorem deliberationem ea visa res esse postulare, quam ut celeriter, quod appareret futurum, explicari posset; ac multo fore consultum, si dilata tantisper pleniore censura, ipsa in presentia opinionis nominatim confingerentur, ut factum est.... adjectaque præfatio, quæ licet sub involuto verborum, verò manifestum facit decretorum animam, ab hæc philosophandi de moribus ratione alienum, quam propterea, ut vides, appellavit modum opinandi contrarium evangelicæ simplicitati, sanctorumque Patrum doctrina.

VI. Alexandrum VII. his verbis (modus opinandi &c.) notasse Probabilissimum testatur etiam universa Ecclesia Gallicana in Comitibus generalibus congregata anno 1700. his verbis: „Nunc, ut ad aliud fidei caput veniamus, ad moralem, scilicet Theologiam, his postremis temporibus, prava ingeniorum licentia, ac subtilitate, te corruptam, præmittenda puram verba fœlicis mem. Alexandri VII. Modus opinandi irrepit, &c. qua sententia non modo error, res increvibile quæritur, verum etiam, quod caput est, adnotari voluit, ipsam rei tractandam, rationem esse introducendam, undè videtrem, corruptellam morum non modo securam, verum etiam, facto veluti imperu, irrupturam, quam vix cohibere possemus.

„Neque verò satis fuit sanctissimo Pontifici (perpendant hæc verba Probabilitate) novam

D

„ hæc

tas non tam ex eorum numero quam ex eorum merito, doctrina, & sanctitate metienda est. Præterea altera est opinio probabilis *objectiva*, quæ in se talis est, quatenus pro se habet gravia rationum momenta, sive à ratione, sive ab auctoritate accessita; & altera opinio probabilis *subjectiva* dicitur, quæ viro serio, & mature consideranti rationes, & fundamenta ejusdem illi talis apparet. Si hæ rationes revera solide, & graves sint, tunc opinio est probabilis, & *objectiva*, & *subjectiva*.

V. Tandem opinio alia tuta, alia tutior. Status laicalis, & matrimonialis tutus est: tutior est status religiosus: uterque tamen status tutus est. Et quia hoc exemplo utitur P. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. in explicatione probabilis, & probabilioris, idcirco excusari à multis solet à *Probabilismo* recentiorum. Usus igitur istius distinctionis locum habet tum solum cum ambæ sententiæ certæ sunt, sed una remotior est à peccandi periculo etiam materialiter. Contritio charitate imperfecta formata sufficit in omnium sententia ad Sacramentum penitentiae. Hæc sententia tuta est. At si charitas perfecta sit, tutior sanè sententia evadit.

VI. Imperitorum plurimi confundunt sententiam tutiorem cum probabiliore, & tutam cum minus probabilis. Heinc *Probabilioristæ* vocantur ab imperito vulgo *Tutoristæ* & *Rigoristæ*. Sed hæc putida calumnia est ex ignorantia, & quidem supina parte. Opinio stans pro lege tutior est, at non propterea *probabilior*. Quoniam opinio tutior dicitur quæ magis removet hominem à periculo peccandi. Si tamen interdum asseratur talem opinionem obstringere hominem ad ejusdem executionem, falsa, & improbabilis erit. Tutius sanè quis servabit castitatem, si nunquam mulieres aspiciat, aut alloquatur, & tutius abstinere ab usura, si nullos ineat contractus. At si obstringere absolute velis homines ut ab omnium mulierum colloquio, & ab omni contractu absterneant, opinio penitus improbabilis, & falsa est. Opinio quippe tutior, & opinio probabilior à diversis principiis manant: hæc à majori accessu ad veritatem, & à gravius rationum momentis; illa à majori recessu à periculo peccandi.

VII. Ultimo dividitur probabilitas in probabilitatem conscientie, & in probabilitatem impunitatis. Probabilitas conscientie ea est de qua hæc genus. Probabilitas impunitatis ea est qua gaudent libri editi cum approbatione Revisorum, seu Censorum: quæ probabilitas minimè sufficit ad formandam conscientiam probabilem. Quarè proscripta est ab Alexandro VII. sequens opinio: *Si liber sit alicuius junioris & moderni, debet opinio censori probabilis, dum non constet esse rejectum à Sede Apostolica tanquam impossibilem.* Heinc patet quanta labore ignorantia illi qui effutiant: Liber approbatus est: ergo opinio sua fruitur probabilitate. Hac sola probabilitate *iniquitatis* gaudent plures Ordinum Regularium constitutiones, quæ approbatæ sunt in forma communi, secus in forma specificata. Hac approbatione ritu solemniori omnes sententiæ, & leges in libro con-

tentæ sigillatim discutuntur, & approbantur. An hæc approbatione in forma specificata, ut ajunt, aliqua Ordinum constitutiones sint approbatæ, me lateat. Communiter approbatæ sunt in forma communi; & tunc sola gaudent probabilitate impunitatis. Quamobrem fident in aliis libris approbatis in forma communi, sic & in his constitutionibus occurrere opiniones possunt improbabilis. Et tunc ineptæ allegantur approbationes pontificiæ, ut tales improbabilis opiniones propugnentur ut probabiles probabilitate conscientie, cum sint dumtaxat probabiles probabilitate impunitatis.

STATUS QUESTIONIS exponitur.

VIII. Argumentum de quo disputatio instituitur, & quod per universam Theologiam excurret, ejusmodi est. „ Quis dubitat sic ne aliquid, quæ actio mala moraliter, seu divina lege prohibita? Is agnoscit in utramque partem Theologos graves, & pios invicem pugnare, sibi quæ contradicere. Omnibus mature expensis, tum à ratione, tum ab auctoritate probationibus, deprehendit, & judicat verosimilius talem actionem esse vitiosam: videt fundamenta quæ evincunt malitiam, & prohibitionem actionis, esse graviora, & superare fundamenta opinionis oppositæ, quæ stat pro honestate ejusdem actionis. Quaritur posita ne is, rejecta probabiliore, sententiam amplecti minus probabilis, & præfatam actionem liberè exequi?

IX. Negant *Antiprobabilistæ*. Adfirmant è contrario *Probabilistæ*, atque defendunt, licitum esse usum utriusque opinionis, ita ut possit Christianus quam malucrit eligere. Probabilior quidem ex consilio majoris perfectionis, minus verò præceptum ex libertate electionis; cum nullum præceptum urget ad priorem.

CAPUT III.

Argumento evidenti, & ineluctabili evincitur, doctrinam de licito usu opinionis minus probabilis in conspectu probabilioris esse falsam, & antievangelicam.

PRIMA PROPOSITIO.

I. **A**rticulus fidei est evangelium Christi continere solam & puram veritatem cum exclusione cujuscumque falsitatis, atque hoc Evangelium esse regulam certam & tutam, quam pro nostra conscientia dirigenda Deus nobis assignavit.

Hæc prima propositio articulus fidei est, & extra cujuscumque disputationis, & cavillationis aleam constituta.

SECUNDA PROPOSITIO.

II. Probabilistæ docent licitum usum utriusque propositionis contradictoriæ, quarum una si vera est, altera falsa sit necessum est. Utraque enim esse vera nequit, ut omnes fatentur.

Hæc

Hæc secunda propositio est ipse status questionis. Est veritas facti luculentissima, quæ revocti in controversiam à nemine potest, nisi questionis status destruat.

TERTIA PROPOSITIO.

III. Ergo doctrina Probabilismi est antievangolica, cum doceat licitum usum falsitatis, quæ in alterutra opinionum continetur, quæque hostiliter cum Evangelio pugnat. Consequentia hæc legitima est, & necessario manat ex duabus primis propositionibus.

§. I.

Brevis explicatio primæ propositionis.

IV. Utiqve lex evangelica est regula extrinseca & remota operationum moralium; & regula interna & proxima est mentis ratio, quæ ipsa lex evangelica proponitur. At cum lex ista sit lex veritatis, uti de fide est, qui statuunt regulam conscientie esse falsitatem, ut *cognitam*, docent errorem antievangelicum. Quis hoc inficiabitur? Hoc docent Probabilistæ vi sui systematis; quod evincit explicando secundam propositionem.

§. II.

Brevis explicatio secundæ propositionis.

V. Fateor certo nobis non constare, quanam ex duabus opinionibus vera sit. Nam evenire, licet petrarò, potest ut opinio quæ nobis probabilior videatur, falsa sit, & minus probabilis, vera. Quid heinc? Illud sanè quod si post maturam diligentiam Antiprobabilista erret in eligenda falsitate veritatis loco, dignus excusatione error sit. Siquidem Antiprobabilista veritatem ut regulam certam, & evangelicam veneratur, & propugnat solam veritatem esse normam conscientie nostræ. Hæc autem principio non contradicit, si ob suam imbecillitatem in eligenda sententia quam veritatem propinquiorum certo judicat, decipiat.

VI. Probabilista è contrario loco systematis & principii constituit sciens & volens, licitum esse usum opinionum contradictoriarum, quarum si una vera est, altera falsa sit oportet. Certo, & evidenter scit Probabilista, quemadmodum sciunt omnes, alterutram contradictoriarum esse falsam. Ergo dum Probabilista loco principii constituit licitum usum contradictoriarum opinionum, dogmaticè errat: quia pro regula conscientie statuit falsitatem *cognitam*, quam scilicet in alterutra opinionum contradictoriarum contineri certo scit. Quamvis enim ignoret quam ex duabus vera sit; evidenter tamen scit, in alterutra contineri falsitatem. Ergo loco systematis constituendo licitum usum utriusque opinionis contradictoriæ, systematice docet licitum usum falsitatis etiam *cognite*. Nihil autem hostiliter pugnat cum evangelica veritate, quam falsitas, Dupliciter ergo errat Probabilista. Primo dogmaticè,

ut ostensum est, quia pro sistemate constituit licitum usum falsitatis *cognite* contentæ in alterutra contradictoriarum propositionum: secundo moraliter, contra prudentiam, & debitum inveniendæ veritatis, dum opinionem minus probabilem, seu minus propinquam veritati, & magis vicinam falsitati seligit in conspectu veritatis pro suæ conscientie regula. Sed de hoc secundo infra. Nunc enim de loco errore, qui dogmaticus dici potest, sermo est.

§. III.

Probabilistæ simplex & perspicuum responsum præbere huic demonstrationi non possunt.

VII. Torquere ingenia sua Probabilistæ, & distinctionum centones infarcire possunt; at nunquam simplex, & perspicuum præfatæ demonstrationi dabant responsum. *Propositio prima* articulus fidei est, milles in Scripturis repetitur. *Lex tua veritas. Lex veritatis in ore tuus.* Psalm. 118. *Omnia mandata tua veritas. Mandasti iustitiam testimonia tua, & veritatem tuam nimis.* Subdit Zacharias c. 8. *Veritatem tantum, & pacem diligite.* Deus veritatem custodiendam tradidit populo tuo. *Geni iustus custodiam veritatem:* inquit Isai. c. 26. *Populus Dei hanc veritatem manifestat, repetit c. 28. Isai. Notam faciet veritatem.* Et per hanc veritatis semitam Filii Dei ambulavit. 3. Reg. 3. *Ambulantes in veritate.* Hanc elegit David Psalm. 118. *Viam veritatis elegi, minime viam probabilitatis.* Hac veritate sancti eyadimus. *Sanctificati in veritate.* Isti parati sunt ad veritatem propugnandam, inquit Paulus 2. Cor. 13. *Non enim possimus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.* Hæc est sanctitatis regula. *In sanctitate veritatis,* subdit idem Paulus *Ephes. 4.* In mundum Christus venit ut hanc nos doceret veritatem, pergit Paulus 1. ad Timor. 2. *Qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Electos suos filios veritatis appellat, & Jac. c. 1. *Geniti nos verbo veritatis.* Quoniam *Deus veritas est.* Veritas est quæ nos à peccato liberat, subditur Joann. c. 8. *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.*

VIII. Privatio veritatis nota est reproborum, ut habetur 1. Mach. *Non est veritas in eis.* Sunt isti, inquit 1. ad Timor. 6. Paulus *veritate privati;* additque 2. ad Thess. c. 2. *Non diderunt veritatem: immò à veritate aditum auerunt:* 2. Tim. 4. *Avertentes se à veritate:* ad *Elmorth. 1.* *Resistunt veritati:* 2. ad Tim. 2. *Istius veritatis amore desituti sunt: Charitatem veritatis non receperunt:* 2. Thess. 2. *Non acquiescent veritati:* Rom. c. 2. *Veritatem non loquuntur:* Jer. c. 9. *Qui veritatem in iustitia detinent:* Baruch. 4. atque opinionum pravitate in mendacium transformant: *Communi auerant veritatem Dei in mendacium:* Rom. c. 1. Veritatis oblivio terram replevit, ait Isai. c. 59. *Falsitas est veritas in oblivionem.* Ita est, clamat Oseeas c. 4. *Non est veritas in terra.* Hanc obscurare & extenuare tentant homines: *Diminutæ sunt veritates à filiis hominum.*

istud fructus est divini luminis signati super vultum animarum omnium. Respublica civilis suos eligit iudices. Respublica ecclesiastica suos eligit iudices, Episcopos, Parochos, Confessarios, Theologos. Unde, quales, Probabilistae habent, Respublicam civilem, secus sacram, inire *passum* ut iudicia ferantur secundum probabiliorum sententiam? Unde tanti arcani scientia illis affulget? Quodnam fundamentum urget ut in laica, secus in sacra Republica hoc pactum institatur? Respublica quatenus sacra & ecclesiastica, minoris ne facit veritatem, & iustitiam, quam Respublica laica, & ethica? Primis Ecclesiae saeculis Episcopi, & Parochi iudices eligebantur civilium causarum inter Christianos. Idem hodie dum saepe evenit. Num iudices isti extra confessionem iudicant secundum opiniones probabiliores; in sacro vero tribunal secundum sententias minus probabiles? Nunquid strigantem quem in tribunali laico restitutioni obnoxium, aut fenoris reum iudicantur secundum probabiliorum opinionem, in sacro poenitentiae foro a restitutione, a fenore, & simonia liberantur? Si civiles Principatus, & Respublicae electis iudicibus onus imponunt amplectendi in controversiis rerum temporalium majorem probabilitatem? Ecclesia catholica suos iudices rerum aeternarum ab isto ne absolvit onere? Si Respublica civilis eligit iudices doctiores, & peritiores; nunquid Ecclesia eligit minus doctos, minus peritos, minus probos? Scriptura sancta, *Exod. caps. 18.* clamat: *Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas: non aut probabilitas. Item Eccl. cap. 7. Va vobis in aeternum, & ultra, quia non est vobis veritas!*

CAPUT VI.

Alia rationum momenta Probabilistis profligatur.

I. Prima & universalis morum regula extrinseca est lex aeterna Dei. Secunda regula proxima, & formalis intrinseca est ratio, seu dictamen practicum nostrae conscientiae, ut supra ostensum est. De hac prima propositione disputatio nulla. Ut actio honesta sit, utriusque legi consona sit oportet, ut perspicue *1. 2. q. 2. 1. art. 1.* docet S. Thomas. In his vero quae aguntur per voluntatem, regula proxima est ratio humana, regula autem suprema est lex aeterna. Quandocumque ergo actus humanus procedit in finem secundum ordinem rationis, & legis aeternae, tunc actus est iustus, quando autem ab hac rectitudine obliquatur, tunc dicitur peccatum. Manifestum est autem ex praemisitis quod omnis actus voluntarius est malus per hoc quod recedit ab ordine rationis, & legis aeternae; & omnis actus bonus concordat rationi, & legi aeternae.

II. Lex aeterna Dei est lex veritatis: Lex tua veritas: omnia mandata tua veritas: sola veritas est unica regula conscientiae honestae: sola, inquam, veritas aut evidenter, & certo, aut probabiliter & obscure cognita. Dum falsitas sub ratione veri nobis apparet; regula falsa est, & operatio non honesta, sed vitiosa est. Si falsitas in-

vincibilis sit, actio vitiosa non imputatur ad culpam; sed numquam evadit bona, & aetrioria, ut supra ostensum est.

III. Tertium principium ineluctabile est in ipsis Scripturis sanctis expressum, mandatum scilicet gravissimum inquirenda, & investiganda veritatis. Nihil frequentius in Scriptura hoc gravissimum praecipit, quo omnes obducuntur ad discere, & meditari legem. Dicitur Deut. 6. *Eruntque verba haec quae ego praecipio tibi hodie, in corde tuo, narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo, & ambulans in itinere. David continenter orat, & spondet se legem investigaturum. Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper. Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam. Matth. 28. Decentes eos servare quaecumque mandavi vobis. S. Paulus Ephel. 4. Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei. Ne multa, millies hoc gravissimum praecipit addidit, mediantibus, scrutandi, non obliviscendi legem veritatis nobis repetitur. Quibus positis tamquam certis, sic urgo Probabilistas.*

IV. Si veritatem legis evidenter tenes, nonne implere illam abstringeris? Ajunt. Ergo idem dicas oportet, dum probabilis illam existere iudicatur. Clara legis notitia implendae legis debitum imponit, omnibus erit obligationis. Ergo pro gradu notitiae gradus erit obligationis. Ergo dum probabilis lex obligat, servandae legis onus urget.

V. Qui operatur secundum minorem probabilitatem, repulsa majori, evidenter violat gravissimum praecipitum investigandae, addiscendae, & meditando legis. Qui enim operatur secundum opinionem minus probabilem, cognoscit, existimatque operationem suam magis esse contrariam, quam conformem legi: cognoscit se magis recedere, quam accedere ad legem. Ergo ex animi sinceritate legem non inquit. Sincerè ne, & antequam deliberato thesaurum inquireret, si viam relinqueret quae probabilis se adduceret ad inventionem ejusdem, & oppositam seligeret quae minus se adduceret, & magis abduceret ab inventione?

VI. Si infirmus eligeret medicinam quam probabilis scit esse veneficam, quam salubrem, immo inferi, nulla suffragante bona mentis intentione; opinio verò de honestate actionis, etiam si falsa sit, à mortali excusat; beneficio ignorantiae invincibilis. Infra ostendam, hanc ignorantiam probabilisticam invincibilem esse potentum summopere monstrifum. Misa itaque chimerica dispartitate, quae inter recentia exempla, & opinionem minus probabilem assignari à Casuistis solet, sic urgo Probabilistas.

VII. Edisserant nobis Probabilistae. Audent ne ipsi adfirmare hunc aegrotum sincero, & efficaci animo suam cupere, & amare sanitatem? Stultos se perhiberent, si id adfirmarent. Sed cur aegrotus iste sincero animo sanitatem non amat, neque cupit? Quoniam repudiat medicinam, quam probabilis iudicat comparandae sanitati magis idoneam.

adoneam. Ergo eadem ratione Probabilistae sincero animo non querunt observantiam legis Dei, si repudiata majore, minorem seligant probabilitatem. Quidquid ergo sit de discrimine inter medicinam & opinionem, modo urgemus Probabilistas ut respondeant, num sincero & efficaci animo implere praecipitum gravissimum invenienda, & addiscenda veritatis ille studeat qui in rebus obiculis rejicit quod verisimilius est, & amplectitur quod est minus verisimile. Ex alio latere eosdem urgo.

VIII. Qui suam operationem conformat ad regulam quam iudicat magis distortam, & prime regulae oppositam, peccat. Ita se gerunt Probabilistae. Isti iudicio suo directo iudicant opinionem minus probabilem magis oppositam, quam conformem primae regulae. Ergo illam magis distortam, quam rectam iudicant. Quod de iudicio reflexo subdant, periculis cavillatio est. Nam iudicium directum est objectum iudicii reflexi. Si illud, etiam istud distortum est. Rursus, qui legem aeternam contemnit, peccat. Probabilistae usu opinionis minus probabilem aeternam legem contemunt. Ergo &c. Evinco. Qui pro viribus aeternam legem non investigat, eam negligit, reque ipsa contemnit. Probabilistae sequentes minorem probabilitatem, pro viribus aeternam legem non inquirunt, cum repudient majorem probabilitatem, seu majorem propinquitatem ad legem. Ergo eandem negligunt, & contemunt. Quo ausu adfirmare Probabilistae queunt, se satis diligentem in inquirenda lege veritatis adhibere, si quod propinquius iudicant veritati legis, rejiciunt, & data opera seligunt quod minus veritati accedere putant, immò quod magis à veritate recedere noscunt? Tandem, objectum intellectus est verum. At intellectus nequit apprehendere objectum ut verum, quando rationes probabiles evincunt esse potius falsum.

CAPUT VII.

Expenduntur Paradoxa Probabilistarum.

§. I.

Paradoxon Primum: Melior est conditio possidentis.

I. In dubio de honestate actionis, melior est conditio possidentis. Lex tollit jus libertatis, inquit Probabilistae. Cum de legis obligatione Theologi disputant, lex dubia evadit: ergo aufferre jus libertatis nequit. Quandoquidem in dubio melior est conditio possidentis.

II. Ostensum supra est, hanc regulam valere in materia dumtaxat iustitiae pro foro exteriori: nunc in quacumque materia eam admitto, ut evincam hanc ipsam regulam penitus labefactam Probabilistis. Ad tribunal itaque probabilisticum se sistunt voluntas aeterna Dei, & voluntas humana. Utraque jura sua exponit, quae aequalia apparent, aut controversa. Tribunal probabilisticum causam definit in hominis favore.

contra Deum, quis in pari causa melior est conditio possidentis. Ne terreare, inquit principes Probabilistarum P. Terillus inaudiens hominem Deo item tentare, quia & Deus homini item movet. Audi quae tract. de Consc. q. 23. n. 48. pag. 426. scribit Terillus. *Respondeo, eandem regulam aequè favere Deo contra nos, ac nobis contra Deum. Favet nobis, quantum sumus in possessione libertatis; favet Deo, quoad lex est in possessione. Unde si lex cordi existat, & dubium sit an servetur dubium, equè trator in illo dubio ad solvendum, ac si cordi non solvissim debitum. Cum ergo regula haec favet Deo, quando possessio fiat pro lege; ita favet nobis, quando possessio fiat pro libertate, & dubium est de lege.*

III. Adest ergo titulus, qui aequè homini favet contra Deum, ac Deo contra hominem? Quidni reponit Terillus. *Eadem regula aequè favet Deo contra nos, ac nobis contra Deum.* De libertate non physica, sed morali loquuntur Probabilistae. Quando disputatur, sit ne utriusque contractus, disputatur, nunc ego liber sim ad contractum celebrandum. Dum itaque disputatur, licitus ne, an illicitus contractus sit, disputatur, num ego liber sim, an secus ad contractum perficiendum. Ergo dum Probabilistae allegant in rebus controversis dictam regulam, *Melior est, &c.* peridicalem committunt principii petitionem. Ut in tribunali hanc allegare regulam valeas, opus est possessionem fundi certam esse, alioquin frustra opponeretur. Quis porro Christianiorum certam libertatis possessionem ostentare contra Deum potest, qua celebret contractum illum de quo in utramque partem Theologi disputant? Nemo sane. Dum enim disputatur sit ne fenebris contractus, disputatur, sit ne liber homo ad eundem incedendum. Ergo controversa est libertatis possessio, non certa respectu talis contractus.

IV. Liberum dominium hominis in suas actiones nonne subiectum est supremo Dei dominio? At. Ergo quoties dubitatur, concesserit ne Deus tale dominium in hunc, aut illum contractum, aut opus, citata regula. *Melior est &c.* Deo, non homini favet. Quoniam possessio Dei certissima est, hominis verò dubia. Ergo si regula valet, Deo certo, supremo, absolute possessori, non homini Deo subiecto & possessori dubio favet. Igitur jus possessionis, quod in rebus controversis libertati humane adscribitur Probabilistae, falsum, atque omnino chimericum est: laedit supremum dominium divinum, tremende majestati injuriam irrogat, subiectionem hominum ad Deum perturbat, hominem Deo equat.

§. II.

Paradoxon secundum: Lex dubia non est lex.

V. De medio tollunt Probabilistae omnes leges naturales, divinas, & humanas, de quibus in utramque partem Theologi disputant. Etiam hoc paradoxon incredibile apparet, idèo rescribenda sunt eorum verba. P. Terillus de rec. mor. 1. pag. 2. n. 43. p. 19. haec scribit: „Nulla lex obli-

gat nisi sufficienter promulgetur. At quoties adfunt rationes probabiliter fundantes partem minus tutam esse licitam, lex præcipiens partem tutorem, non est sufficienter promulgata. Ergo illa lex neminem obligat, quandiu certò probabile est partem minus tutam non esse pro- hibitam. Terillum sequuntur Lacroix, Viva, Paulus Segneri, & communiter Probabilitate omnes.

VI. Nulla lex sine promulgatione. Nullum peccatum, ne materiale quidem, sine lege. Hæc duo certa sunt apud omnes. Dum amplecteris opinionem sine minus, sive magis probabilem, peccas saltem materialiter, posito quod opinio falsa sit. Que culpa tibi non imputatur ob ignorantiam invincibilem, ut omnes Probabilitate docent. At si lex ob probabilitatem majorem & minorem in utramque partem non esset lex, quia non esset promulgata, nullum esset nec materiale peccatum: quia, ut dixi, nullum sine lege peccatum.

VII. Super eadem lege dantur duæ opinio- nes contrarie probabiles, quarum altera firmat, negat altera actionem esse licitam, ut omnes testantur Probabilitate. Atqui si verum esset legem controvertam non esse sufficienter promulgatam, atque adeò non esse legem, falsa esset prima propositio. Immo admissio hoc principio, quod lex probabiliter controverta in utramque partem non esset lex, nulla daretur opinio probabilis. Nam opinio sive affirmans, sive negans actionem esse licitam, nulla extante lege, non probabilis, sed falsa & chimerica esset, utpotè de subiecto non supponente, ut dicitur. Ergo &c.

VIII. Mandat Deut. 17. Deus: Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perpexeris... surge... veniesque ad Sacerdotes leuitici generis... & facies quod dixerint. Si lex controverta inter Doctores, non esset lex, & inane, & de re imposibile esset divinum mandatum. Et tamen hoc est principium quod altius exegerant Probabilitate. Peribi legge dubbia non fu mai legge: quoniam lex dubia nonquam lex fuit: inquit epist. 3. P. Paulus Segneri. Contra clamant omnes graves Theologi cum S. Thoma, qui 1.2. q. 106. art. 6. ad 2. definit: Si enim dubium sit, debet vel secundum verba legis agere, vel superiorum consultare.

IX. Datur opinio minus probabilis adversus legem civilem, aut canonicam, quæ vetat contractum fœnebrem, in conspectu probabilioris. In hac positione lex est controverta: Ergo dubia. Ergo nulla. Litigantes deserunt litem ad tribunal. Quid iudex? Si sententiam dicit in favorem partis defendentis opinionem probabiliorum, peccat, quia fœnebrem contractum iudicat vi legis que non extat in rerum natura juxta Probabilitate. Si iudicat secundum minus probabilem, peccat, quia ex præcepto Ecclesie debet iudicare secundum probabiliorum opinionem.

X. Aut Probabilitate ajunt leges naturales, divinas, & humanas esse veras leges, & habere vim completam legum ante subditorum disputationes, & controvertas; aut negant. Si secundum turpissimè errant, & se omnibus Theologis, &

Juriconsultis deridendis propinant. Si primum eorum Probabilissimum in fumum occidit.

XI. Vix in Decalogo est mandatum à disputationibus immune. Admissio principio probabilistico, quod lex controverta non sit lex, universam fere Decalogum corruit. Nec est quod opponas, controvertas probabilisticas, non legum existentiam, sed legum extensionem spectare. Si quidem non minus turpiter aberrant, negandò legum extensionem, ut ex scriptura sancta Deut. 17. constat, ubi jubet ut consulantur iudices, sic necne opus à lege veritum. Sed ut doctrinæ probabilisticæ horrorem plenius teneas, audi Terillum de Conf. q. 23. n. 19. pag. 413. sic fantem: Legislator humanus, si sit prudens, bene novit sensum suarum legum esse in multis dubium, multosque se doctores prudentes exillimare, talem expressionem ad talia objecta non extendi. Undè manifesta præsumptio est, eum nolle sub lege sua talia sub obligatione comprehendere. Si enim voluisset ea comprehendere, id expressisset: ergo censendi sunt pro non inclusis in lege. Maxime verò id valet, quia favores sunt ampliandi, & odia restringenda. Idem valet de lege æterna, quia Deus leges humanas corrobora... immò idem de Lege Divina, quam Deus ipse signis talibus promulgat, quorum sensum homines perfectè non intelligunt. Hinc enim evidens præsumptio oritur, Deum nolle nos ad ea obligare de quibus habemus motiva prudentia ad existimandum, ea ab ipso non fuisse per legem intendi. Deus enim, qui omnia comprehendit, si aliter voluisset, id ipsum expressisset, cum hoc ipsum equè facile ipsi fuisset ac opositum. At Deus hoc non expressit. Ergo & sub obligatione ea dere noluit. Hoc est totum, quod intendimus, illudque manifestissimè sequitur ex defectu, promulgationis sufficientis. Deinde addit n. 25. pag. 416. In his ergo tribuitur sibi legislatoris, si sua imperia aliquando violari videant, cum sufficienter non explicarint voluntatem suam.

XII. Sufficienter legumatores explicarunt voluntates suas, legesque perspicue sunt; sed cavillationes sepe illas obscurant, & perturbant, immò de medio tollunt. Si leges probabiliter controvertas in utramque partem, leges non sunt, exulent ab orbe catholico tribunalia omnia. Admissa hac probabilistica doctrina, Christiani Maximam legum naturalium, divinarum, & civilium partem abolere continuo valent. Accipient libros Dianæ, Zanardi, Candidi, Tamburini, Escobarii, Gobat, Lacroix, Viva, Colligant elenchum numerosissimum opinionum que de jure naturali, divino, & humano in utramque partem probabiliter disputantur. Heinc hanc eruant conclusionem: Jura controverta jura non sunt: lex dubia lex non est. Ergo liberi sumus ab omnibus legibus de quibus probabiliter disputant in utramque partem Theologi. Hæc sunt paradoxa quibus sustentatur Probabilissimum. Vide plus ta tom. 2. Appar. lib. 3. differt. 8. cap. 3.

CAPUT VIII.

Abstrusa gravissima que necessario consequuntur Probabilissimum.

I. Reversimè peritriaxi rationes que evin- cunt manifestam falsitatem Probabilissimi. Illorum cavillationes, & inaudita, quæ excogitantur, paradoxa, ut tenebras splendidissimæ veritati opponerent, indicavi. Nunc aliqua absurda que novum opinandum modum consequuntur, patefaciam. Nonnulla præmittuntur.

§. I.

De ignorantia, ejusque divisione.

II. De fide est dari peccata ignorantie, ut Levit. 5. habetur: Anima si peccaverit per ignorantiam... offert arietem immaculatum. Rursus Joan. cap. 16. Venit hora ut omni qui interfecit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. S. Paulus: blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci: 1. ad Tim. 1. Mitto innumera alia Scripturæ sanctæ testimonia. Hæresiarcha Pelagius omnium primus errorem oppositum sustinuit, quem damnavit Synodus Palæstina.

III. Ignorantia est scientiæ privatio. Error est approbatio falsitatis. Ignorantia alia juris, que ignorat legem, vel præceptum: alia facti, que admittit legis cognitionem, sed factum ignorat. Alia est vincibilis, seu voluntaria, consequens, & culpabilis. Hæc diligentia, & studio vinci potest, & ob negligentiam non vincitur. Alia invincibilis, que nullo studio superari potest. Hæc caret omni culpa. Vincibilis alia est affectata, que scientiam repellit. Nolo intelligere, ut bene ageret. Alia crassa, & lapsiva, que nullam omnino diligentiam adhibet, ut sciat ea que potest, & debet scire.

IV. Error Janfenii oppositus errori Pelagii est: Janfenius ipsam ignorantiam invincibilem, antecedentem, peccatum esse contendit, quem errorem proscriptit Ecclesia.

§. II.

Daturne ignorantia invincibilis cujuscumque juris naturalis?

V. Difficillimam questionem fuso calamo tractavi tom. 2. Appar. lib. 2. diff. 2. cap. 3. Præterita compendii brevitatis non finit ut rursus eandem ad incudem revocem: aliquas tantum animadversiones subjeciam.

VI. Animadversio 1. Plura sunt Scripturæ oracula que ignorantie peccata hominibus impropertant. Est via que videtur homini recta: nobilissima autem ejus deducunt ad mortem: Prov. 16. S. Jacobus, cap. 1. inquit: Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus assuetur, & non improperat; & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil besitans. Qui autem hesitat,

similis est fluctui maris, qui à vento movetur; & circumfertur.

VII. Animadversio 11. Antiqui Patres, nulla facta distinctione juris naturalis in principia universalis, propinqua, & remotas conclusiones, negant juris naturalis invincibilem ignorantiam.

VIII. Animadversio 111. Præceptum inquirende veritatis luculentissimum est. Oracula Scripturarum que gratiam inveniende veritatis promittunt fidelis investigationibus, comperta sunt, & frequentia. Relicti fumus in hac tenebrarum valle, ut continuis precibus lumen veritatis imploremus. Gratiam Deus non denegat, nisi culpa in nobis precedat.

IX. Animadversio 1v. Ignorantia vincibilis frequentissima est, invincibilis rara. Dari ne possit in aliquo raro casu ignorantia invincibilis alicujus remotæ conclusionis juris naturalis, non audeo definire. Que raro occurrunt, anxios nos tenere non debent. Adverfus ea que frequenter eveniunt, ut sint peccata ignorantie vincibilis, vigilandum incessanter est.

X. Animadversio v. Meditentur Theologi, & Confessarii qua vigilantia, quo studio concutitur affectui intelligentiam divinæ legis. Recogitent an cum Da vid Psal. 1. dicere queant: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum... Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Primum omnium ergo in lege divina cognoscenda, & ejusdem spiritu comprehendendo, & degustando sese occupent Sacerdotes Domini, ut discernere queant, quamnam doctrinam huic divinæ legi conformis sit.

XI. Animadversio vi. Missa igitur controverta utrum in aliquo perraro casu dari possit ignorantia invincibilis juris naturalis, summopere perpendendum est, & exequendum quod lib. 2. de Civit. Dei, cap. 23. scribit S. Augustinus. Vigiliis continuè excubamus, ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne se tenebræ alicujus erroris offundant, ne quod bonum est, malum, aut quod malum est, bonum esse credatur. Paveamus & tremamus cum Paulo: Nihil mihi conficius sum; sed non in hoc justificatus sum.

XII. Animadversio vii. Turpiter errat, & fallum imponit lectionibus P. Lacroix, qui lib. de Leg. n. 726. narrat an. 1685. damnatam fuisse sententiam omnium antiquorum, & recentiorum plurimum, & quidem gravissimum Theologorum negantem ignorantiam invincibilem cujuscumque juris naturalis. Veritas quidem illo anno est liber in quo errores concubantur; at non omnia que in eo docentur, sicut nec omnia que in Lutheri, & Calvini libris continentur, proscripta sunt.

§. III.

Paradoxon primum ignorantie probabilisticæ, nullum nempe dari peccatum absque actuali advertentia.

XIII. Communis Probabilitate docent, nunquam peccari absque actuali consideratione clara, vel obscura malitiæ actionis. Hæc opinio, ut imbecillitati meæ videretur, eadem est ac error Pe-

Ignorantium negantium ignorantia peccata, ut testantur Hieronymus, & Augustinus, ceterique Patres. Nullum, inquit, Pelagiani, sine libertate crimen: nulla sine cognitione libertas: ergo nullum sine cognitione peccatum. Probabilitate negant peccari sine aliqua cognitione actuali malitiae actionis posse: ergo eadem est & Pelagianorum, & Probabilitatum doctrina, quatenus ex vi rationum apparet. Quod sic evincit.

XIV. Catholica veritas est peccare homines peccata ignorantie. Admissa actuali advertentia evanescent ignorantie tenebrae. Probabilitate docent, necessariam esse actualem cognitionem, seu advertentiam ut ignorantia vincibilis sit, & criminosa. Ergo eadem est utriusque partis doctrina. Cedo. Quid ignorantia advertatur? Cognitione. Ergo fieri nequit ut ignoranter peccet qui scit, & considerat & quidem actualiter se peccare.

XV. Sublata actuali consideratione nullum est peccatum? Dum ergo homines inconsiderate perjurant, blasphemias, convicia, & maledicta in Deum, & homines evomunt, nullo modo peccant, quia actualiter non advertunt se peccare. Qui ira, furoreque percit sanguinem effundunt humanum, qui concupiscentiae lenocinis obsecant aliorum thalamos violant, qui virginum castitatem deturpant, nullius flagitii fontes sunt, quia passione abrepti minime reapse advertunt se Deum offendere. Quid de heresum, & infidelitatis criminibus dicimus? Tantum abest ut infideles plurimū existimaverint se veram Religionem contemnere, ut potius iudicarent se Deum sacrificiis colere. Nunquid Circumcelliones se peccare credebant, dum se praecipites & rupibus agebant? Nunquid se peccare Nestorius considerabat, dum Patriarchatu Constantinopolitano se abdicare potius quam suum ejurare errorem voluit?

XVI. Respondet nomine Probabilitatum P. Lacroix lib. 5. n. 16. & n. 21. his verbis: *Quantumvis ignorantia vel inogitantia sit culpabilis, opus ex ea sequens non habet malitiam specialem, nisi praecise illius negligentiae, vel neglectus in cognoscenda, vel advertenda illa malitia.* En blandientis benignitatis suavissimum jugum. Infideles, Ariani, Iconoclastae, Viclephitae, Hulsitae, Lutherani, Calviniani, Sociniani suarum opinionum perversitate obsecant peccatum quidem peccatum negligentiae in addiscenda catholica doctrina; ceterum dum furore abrepti Filium Dei creaturam effundebant, imagines sacras laederant, Christi corpus concubabant, cenobia Monachorum solo aequabant, virgines Deo dicatas pollebant, haec & alia scelera non habent specialem malitiam, nisi praecise illius negligentiae, vel neglectus in advertenda malitia. Nullus dubito quin lectores perhorrescant haec inaudientia.

XVII. Sophistica Pelagianorum, quod hodie obtrudunt, à libertate arcepsitum, futile est, & inane. Nihil quippe frequentius à Patribus, & Theologis, quam duplex voluntarium, & liberum: aliud directum, aliud indirectum. Liberum directum requirit cognitionem, & adverte-

ntiam actualem & formalem. Liberum indirectum postulat cognitionem, & advertentiam implicitam, virtutalem, indirectam, seu in causa. Haec obvia sunt vel ipsi tyronibus.

§. IV.

Alterum paradoxon ignorantia probabilistica peccatum philosophicum.

XVIII. Peccatum philosophicum ab Ecclesia damnatum ejusmodi est: „Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturae rationali, & rectae rationi, veniens naturae rationali, & mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum, quantumvis grave, in illo qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, & grave peccatum, sed non est offensiva Dei, neque peccatum, mortale dissolvens amicitiam Dei, neque uteretur na pena dignum.

XIX. Qua ratione hic damnatus error separari possit à descripta ignorantia, sane non percipio, nec ullus praedictis non praeventus percipiet. Hac enim admissa hypothese, quod sublata actuali advertentia, nunquam peccatur, neque offendatur Deus, necessario consequitur peccatum philosophicum. In hac quippe hypothese fornicantes, adulterantes, mentientes, peccantes, quin actu advertant se peccare, peccata patrabunt philosophica, non theologica. Idque confirmare lubet auctoritate inclite Soc. Jesu Theologi P. Ignatii de Camargo, lib. 2. contr. 4. n. 6. n. 530. iniquitatis: *Hic est ignorantissimus, id est divina de ignorantia peccatis apud recentis Probabilisticas, Probabilissimi nescias an parens, an alumnus, an frater, an comes, an germanus frater. Ignorantissimus, Probabilissimus, & Philosophissimus ita mutuo connexi sunt, ut vix definire valeas quis sit parens, & qui filii. Vide tom. 2. Ap. lib. 2. diff. 2. c. 4.*

§. V.

Paradoxon tertium ignorantia probabilistica summo per se misivum, & universae antiquitati inauditum.

XX. Hoc paradoxon ceteris praestat. Docent Probabilitate ignorantiam esse invincibilem, quoties opinio minus probabilis in conspectu probabilioris est falsa: quo nihil in universa Theologia, & Philosophia monstruosius excogitari, & proferri posse videretur.

XXI. Ignorantia invincibilis ea est, ut vel ipsa vox praefert, quae vincit, & superari nequit. Sola dubitatio rei quae ignoratur, vincibilem, & criminiosam ignorantiam efficit. Cum dubitas, utrum actio talis prava sit, omnibus fatentibus peccas, quia periculo peccandi te exponis. Et cum judicas probabilis esse actionem in malitia fordescere, & hanc probabiliores opinionem repudias, & oppositam minus probabilem seligis, si haec falsa sit, ignorantia tua invincibilis erit. Splendidius lumen refugis, eidem claudis oculos, ut opinionem minus probabilem, quae tua fa-

vet libertati, & advertatur legi, felixas, & in hoc casu error tuus erit insuperabilis? Quis, amabo te, sensu communi praedictis tantum defendere paradoxon valet? Hoc est autem paradoxon quod omnes propugnant Probabilitate. Sed communi sensui hoc repugnat. Invincibile enim dicitur quod vincit, & superari nequit. Quae autem fronte asserunt Probabilitate superari, & vinci hunc errorem non posse, illo ipso tempore quo oculos avertit à majori lumine resurgenti, quo nollunt intelligere, ut bene agant, & veritati saltem proximum accedant?

CAPUT IX.

Auctoritate Theologorum Probabilismus improbatum.

I. Probabilitate prolixum Casuistarum censum pro se allegant; sed paucissimis exceptis, nullus sunt auctoritatis. Nolo verbis meis fidem adhibere, sed auct Probabilitatum facile principem P. Antonium Terillium, qui in *Prolog. ad tract. de Conf.* haec scribit: „*Innumerabiles sunt, qui à 30. annis summi casuum, rerum moralium tractatus bibliothecas impleverunt, Quid autem facerent ut ad famam, quam audiverunt, pervenirent? . . . Ad nova promenda animosiores effecti in opinionem laxiores, oculos, animumque conjecerunt, gnari eas praesens, vultu rudiore legentium vulgo mirum placuisse. Verum ne propter apertam ab unanimi antiquorum opinione defectionem temeritatis arguerentur, ceperunt rationes aliquas extorgere, quibus & suum à majoribus recessum honestarent, & apud imperitum vulgus de sue sententiae veritate plausum aliquid obtinerent. . . . Vidi ego ex his recentioribus nonnullos viros, ceteroquin egregios, qui, cum in rebus summi momenti ad Dei legem, & conscientiae obligationem pertinentibus ab unanimi omnium sententia ad intolerabilem opinandi laxitatem declinassent, aliud tamen, quo moverentur, quam argumentum à simili ductum, non habebant. Vidi, & exhorui. Quis enim non horretet Dei praecipitum ab omnibus prius agnitum, splidique argumentis comprobatum, tam frivolo argumento à legis divinae, & ecclesiasticae tabulis non minus impudenter, quam impudenter evadit? Neque hic stetit quorundam audacia. Plurimi enim estis doctrina longe infertiores similem quoque agendi modum sibi sicutum existimantes ex laxis resolutionibus ad alia laxiores iter sibi, rectius dixerim, & sibi, & aliis praecipitum aperuerunt. . . . Unde factum est ut quascumque opiniones, expressae ab Ecclesia non condemnatas, apud quemcumque reperissent, eas pro verè probabiles & ipsi haberent, & aliis pro regula ad conscientiae tranquillitatem opportuna traderent: immò incredibile non est eos subtili satanae insinuatione deceptos sub humanitatis cuiusdam lenocinio, mutuaeque honoris specie, quibusvis aliorum dictis probabilitatem ideo attribuisse, ut quam ipsi praerogativam prioribus*

„ultro dedissent, eam ipsis posteriores non inviderent. Hac arte dolosus iniuicus postquam „doctores, qui & sibi invigilare, & aliis proficere debebant, praegravato plausu amplioris „sunt pro laxarum opinionum evagationem sibi „certi acquirere facilius, per eos minus incauti „in campo moralis Theologiae optime severarum „opinionum vitio abunde satis, detestanda laxitatis „sicania supereminavit, & abiit, &c.

II. Unum, & alterum expendo. Innumerabiles Doctores Casuistae laxis opinionibus libros repleverunt, immò non defuerunt qui *Satanae insinuatione decepti* praegravato plausu amplioris famae detestanda laxitatis sicania in campo moralis Theologiae supereminarent. Hi omnes Terillio ipso teste sunt Probabilitate, ut ostendit tom. 2. Ap. lib. 3. diff. 4. c. 7. Si ego hoc Terilliano stilo carperem Casuistas, clamoribus caelum replerent. Abst tamen à me hae scribendi ratio à P. Terillio benignissimo Probabilista adhibita. Num pia intentione, an daemone insinuatione, & praegravato amplioris famae plausu incenti (ut Terillius ait) scriperint, Deus solus judex est. In solas ego laxas doctrinas calamam acuo, officio erga auctores servato. Alterum quod perpendendum occurrit, est quod *innumerabiles* isti laxitatum auctores, omnes illi qui daemone & propria ambitionis suggestione evangelicam doctrinam teste P. Terillio deturpant, sunt Probabilitate. Omnes quippe istos P. Terillius laudat in Probabilissimi patrocinium, ut fuisse demonstravi tom. 2. Ap. lib. 3. diff. 4. cap. 7. adeoque eorum auctoritas aut nihil, aut parva pendenda est. His delibatis, auctores, qui detestantur Probabilissimum, ex plurimis paucos recenseo.

Theologi Dominicani Antiprobabilistae

post natum probabilissimum.

III. Ven. Scraphinus à Porrecta, Julius Mercorius, Petrus Passerinus, Petrus Labat, Vincentius Contentonius, Joan. Baptista Gonectus, Vincentius Baronius, Ludovicus Bancelus, Scraphinus Picardus, Jacobus à S. Domingo, Marjolus, Natalis ab Alexandro, Franciscus Sanchez, Franciscus Texeda, Martinus Vivandti, Joan. Martinez de Prado, Thomas Lucionius, Marius Diana, Joannes Conradus, Ludovicus Minutulus, Petrus Martyr Petrucci, Dominicus de Marinis, Cardinalis Caplucci, Cardinalis Gotti, Antonius Iribarren, Olivierus Richeceur, Marcellus Merona, Josephus Bono, Hyacinthus Amat de Graveson, Antonius Bordonius, Ildephonsus à S. Thoma, Norbertus del Becque, Franciscus Varrast, Vincentius Ferrerius, Hyacinthus Serry, Vincentius Bofus, Thomas Milante, Joseph Augustinus Orsi Sac. Palat. Magister, Joan. Baptista Molinari. Ne multa, omnes universi O.P. Theologi Probabilismo bellum implacabile indicunt.

IV. Cardinalis de Aguirre, Cardinalis Sfondrati, Gabriel Gerberon, Joannes Mabillon, Abbas Gardius, Facundus Torres, Anselmus Gomez, Baptista Lardius, Petit-Didier. Verbo dicam, universi Benedictini Ordinis Theologi præclari Probabilismo non secus ac Molinismo advenantur.

Theologi Franciscani Antiprobabilistæ.

V. Antonius Cordubensis, Joannes Trovatala, Cardinalis Laurea, Philippus Faber, Antonius Mateuci, Bartholomæus Durant, Franciscus Henno, Cyrillus Rubens, Bernardinus Claffioni, Bonaventura Recanati, Paulus à Lugduno, Cajetanus à Bergomo, Palbuncius Donadoni, Cardinalis Casinus.

Theologi Augustiniani Antiprobabilistæ.

VI. Lambertus Le Drou, Ignatius Lacerda, Henricus Noris Cardinalis, Franciscus Farvacque, Christianus Lupus, Joan. Schervietzerus, Bartholomæus Riccius, Fredericus Gavardi, Leonardus Vanroy, Nicolaus Gitchen, Aurelius Piette, Joannes Libente, Fulgentius Belleli, Antonius Guerterus, Joannes Laurentius Bert.

Theologi Carmelitæ, Trinitarii, & Minimii Antiprobabilistæ.

VII. Ex Carmelitæ Carolus ab Assumptione, Henricus à S. Ignatio, Marinarius Brocardus, Christophorus à S. Joseph, qui contra Probabilismum laudat S. Matrem, Teresiam, & S. Joannem à Cruce.

VIII. Ex Trinitariis Michael à S. Joseph librum edidit inscriptum *Essais de la verité an. 1715.*

IX. Ex Minimis Maignanus, & sapientissimus Palanco, qui integro tomo in folio Probabilismum labefactavit.

Theologi Jesuitæ Antiprobabilistæ.

X. P. Claudius Lacroix lib. 1. num. 169. scribit *Auditors* fræ omnes è Societate Jesu Probabilismum defendere. Similia docent Terillus, Cafredi, Fibus, & alii: isti sunt qui inlectæ Societatis splendori tenebras offundunt, & detrimentum inferunt magnum. Alii Theologi Jesuitæ calumniarum loco habent qui præcitantissimæ Societati Probabilismum assignunt P. Sibejanus de *Champs* librum edidit inscriptum *Questio Facti*, quo à nota defendendi Probabilismum ut proprium Societatem liberat. Idem præstitere *Fabri, Daniel, Adja, Gonzalez, Camargo*. Si Probabilismus esset doctrina benigna solvendi animabus opportuna, cur hi Theologi calumniarum loco habent qui Probabilismum Societati adscribunt?

XI. Sapientiores Theologi Jesuitæ Probabi-

lismum labefactarunt; & imprimis tres Cardinales *Bellarminus, Toletus, Pallavicinus*. P. Critophorus *Rauter* Jesuita *disps. 3. quest. 9. art. 2. n. 499.* de Bellarmino scribit: *Contrarius quippe est benigniori in hac questione sententiæ, & statque pro rigidioris. Merito tamen dubitari potest, an non ipse deflexerit in nimium rigorem.* Dubitari ergo potest num Bellarminus *Rigorista* sit? P. Jacobus Sanvitalè absolute *Tutoristam*, affecti Bellarminum.

XII. Alii celebriores Theologi Jesuitæ qui Probabilismum profigurant, sunt Ferdinandus Rebellus, Paulus Comitulus, Matius Viteleschi, Andreas Blanchus, Ludovicus Scildere, Michael Elizalde, Tyrtus Gonzalez, Thomas Munieffa, Ægidius Estrix, Edmundus Simonet, & Adamus Ementreich, Gilbertus, Gabriel Antoine.

XIII. P. Lacroix lib. 1. num. 127. hæc scribit. *Comitulus Theologiam non docuit, unde & minoris auctoritatis est, nec docuit Philaletus, & superioribus prohibitis sum, aut Societ. nomen libro suo præfigere.* Unus Comitulus, sive elegantiam scribendi, sive doctrinam, & eruditionem spectes, prævaleret sextentis Probabilistis. Nec Ambrosius, nec Chrysothomus, nec Augustinus Theologiam sive scholasticam, sive casuisticam docuerunt. Quid inde?

XIV. Constitutiones Societ. Jesu Probabilismum improbant p. 4. cap. 5. n. 4. his verbis: *Sequantur in quavis facultate securiorem, & magis approbatam doctrinam, & ea auctores qui eam docent.* Ergo qui docent opinionem minus probabiles, huic constitutioni advenantur.

XV. Ordo Carmelitarum p. 2. c. 15. §. 7. *const.* hæc sanxit: *Prælector casuum conscientie dubia dissolvat, & omnes opiniones in tutiorem partem incumbens semper sequatur.*

XVI. Cardinalis Laurea in 3. *disps. 12.* narrat, Religionem seraphicam probabilioris opinionem complecti. In *Directorio trium Ordinum Franciscanorum Romæ edito an. 1688.* hæc habentur: *Omnes nostri Ordinis, ac alii sub nostra directione seu obedientia degentibus personis in Domino suademus, ac mandamus ut doctrinas tutiores, ac probabiliores semper doceant, & amplectantur.*

XVII. Ordo Prædicatorum in Comitibus generalibus an. 1656. Probabilismum exterminavit: & Alexander VII. hujusce Ordinis Theologos animavit ut adversus hanc doctrinam calamum acuerent, testibus historicis tum domesticis, tum extraneis, præsertim Elizalde, & Cardinali Aguirre iquiente: *Sed laudandus est maxime inter Regulares Clarissimus Ordo S. Dominici, qui hortatus laudat Alex. VII. vexillum excussit adversus Moralem laxam per doctissimos alumnos suos Joannem Martinez de Prado, Julium Mercurum, Vincentium Baronium, Vincentium Contesolinum, Elicinardum, Gonetum, aliisque similes amplissimo fructu.* Ne multa, nec unum reperire licet Scriptorem in universo Prædicatorum Ordine Theologum, qui Probabilismum in præsens non detestetur.

Alii Theologi non Regulares Antiprobabilistæ.

XVIII. Fagnanus, Joannes Andræus, Fortunatus Garcia, Antonius de Butrio, Abbas Alexander, Baldus, Merenda, Episcopus Petrocoricensis, Gener, Armandus, Bordonius, La Verdure, Bondort, Cabassius, Merbesius, Stejartius, Huigens, Florentius, Coque, Habert, Chartas, Pontas, Sinnichius, Le Hermentier, Pontasius, Vanvianen, Haigens, Neessen, Ballerinus, aliique plurimi.

XIX. Univerfa Ecclesia Gallicana Probabilismum damnavit. Integri Ordines eundem eliminant. Lutherani & Calviniani exprobrant, tamen injuria summa, Catholicis, ut alibi patefecit, *Probabilismum* tanquam corruptissimam doctrinam. Legantur Heineccius, Phafius, Baudes, Jorejeu, Le Placette, & communiter alii. Catholicorum verò univerfa Europæ eruditissimi, doctissimi, & antiquæ Ecclesiæ disciplina, Patrumque, & Evangeliorum doctrinæ callentissimi viri commentum probabilisticum improbant, & profigunt. Quare tum rationum, tum auctoritatum momentis Probabilismus confusus jacet.

CAPUT X.

Licetum est amplecti opinionem evidenter probabilioris pro libertate, relicta minus probabili tutiore pro lege.

I. HÆC vox *tutor* significare potest majorem securitatem à periculo peccandi etiam materialiter: & hoc in sensu non semper tenemur ad tutiora. Rursus iste terminus *tutor* significare potest securitatem à falsitate: & hoc in sensu opinio probabilior est etiam tutior. Sola veritas est legitima regula conscientie honestæ: & ideo opinio que magis accedit veritati, probabilior, & tutior est. Opinio que magis removet à periculo peccandi, tutior utique est; at si dixeris semper urgere præceptum amplectendi talem opinionem, tum hæc sententia falsa est. Tutor est religiosus status quam laicalis, quia magis removet hominem à peccandi occasione; at si dixeris, obstringi christianos ad hunc statum suscipiendum, hæc opinio tutior falsa est.

II. Porro ut licetum sit amplecti opinionem probabilioris, relicta minus probabili tutiore, requiritur ut hæc major probabilitas sit notabilis, & nitatur rationum momentis que valde præter rationibus opinionis minus probabiles tutioris. His delibatis, evincitur proposita sententia.

III. Licetum est exequi id quod omnibus serio expensis apparere prudenter verum, & honestum. At dum sententia adfirmans talem actionem esse honestam, tibi post adhibitam omnem diligentiam necessariam, verosimilior opposita ex rationibus graviter præponderantibus apparere, prudenter iudico talem actionem esse honestam, & veram talem opinionem. Licet enim ob imbecillitatem mentis humanæ interdum falsa verosi-

milia appareant, communiter tamen & plerumque quod probabilis est, verum est. In nostro casu opposita opinio est minus probabiles, & quidem valde; ergo judicare prudenter nequeo esse veram. Veritas autem est, ut dixi, conscientia rectæ regula.

IV. Confirmatur auctoritate Alexandri VIII. damnantis hanc thesism: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.* Sensus obivus damnatæ thesism est quod non licet sequi opinionem minus tutam, tametsi probabilissimam. Ergo licetum est sequi opinionem minus tutam, dummodo valde probabilior sit opposita tutiora minus probabili. *Lege tom. 2. Appar. lib. 3. disps. 10. c. 1.*

CAPUT XI.

Abortorio ad Confessarios.

I. Multis opus non est, o Christi ministri, ut recessum à Probabilistæ regno vobis suadeam, in quo non Deus, ut Episcopus Palanco, vir non doctrina modo, sed morum sanctitate etiam celeberrimus ait, regnat, sed hominum inventiones, & vanæ eorumdem cogitationes. Christus autem Magister vester, *Matth. 13.* clamat: *Sine causa colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.* Doctrinæ autem hominum, non Dei sunt, quas hæcenus resellere studeat.

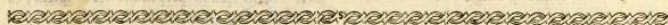
II. Serio queso perpendite securitatem, & tranquillitatem quam vobis Probabilistæ spondent, illo ipso tempore quo lucem splendidiorem repellitis, vi reflexionis humanæ, quam homines excogitantur. Contra clamant Scripturæ divine. Audite Paulum 1. Cor. 4. *Nil mihi conficitur sum, sed non ita hoc justificatus sum.* Reposuisse ne Apostolo Probabilistæ, ut formaret sibi syllogismum reflexum, quo excuteret timorem suum? At subdit continuo Paulus: *Qui autem judicat se, Dominus est.* Judicat autem non secundum doctrinas reflexas, quas excogitantur homines, sed secundum legem suam æternam, immutabilem, & veram. Quare hortatur Paulus ad *Phil. c. 2.* *ut cum metu, & tremore salutem vestram operemini.* Hunc sanctum timorem, & pavorem continenter suadent, & jubent Scripturæ divine. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore* *Psal. 2.* *Dei illa quis intelligit? Ab oculis meis manda me.* *Psal. 18.*

III. Quibus autem auscultandum? Divinis Scripturis, an Probabilistis? Scripturæ clamant: *Est via qua videtur homini recta, novissima autem illius deducunt ad mortem.* Probabilismus contra contendit rectum evadere quod distortum, & erroneum apparere, unius reflexæ propositionis ope. Sed quid ultra prostrato manifestissimam oppositionem inter Scripturas sanctas, & probabilistica axiomata? Vos ipsi, Christi ministri, jam advertitis, nihil esse æternæ salutis negotio perniciendo tam infestum quam est securitas inventa ab hoc novo opinandi modo, qui errorum ipsium subtilium reflexionum artificio, & igno-

raucis tenebris obiectum, veritati coequat. Sed Ecclesiast. c. 2. inquit: Error, & tenebra peccatoribus concreta sunt: & David adjicit: Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt: Psal. 93.

IV. Illud autem animis vestris altius infixum hæreat, o Dei ministri, quod S. Paulus vobis commendat: Prædica verbum, in ista opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina: 2. ad Tim. 4. Verbum, non hominum, sed Dei prædicandum vobis est, non è suggestu tantum, sed ex ipso potissimum penitentia tribunali. Duplicem doctrinam, alteram pro cathedra, alteram pro tribunali solvendi, & ligandi excogitarunt Scribæ & Pharisei. Una est & quidem simplex Christi doctrina, quam, addit S. Paulus, homines sustinere refugiant, quia inimicam carni, & appetitionibus: idcirco eam cavillationibus, paradoxis, commentis inauditibus corrumperere satagunt. Eris enim tempus cum sanam doctrinam non suscipiant, sed ad sua desideria coercerunt sibi magistros, prurientes auribus; & à veritate quidem auditum averent, ad fabulas autem convertentur.

V. Illa doctrina corrupta est, inquit cum omnibus Patribus S. Thomas in hunc locum, quæ habet admixtam falsitatem. Probabilissimus habet admixtam falsitatem, cum defendat licitum usum contrarium de eadem actione opinionum. Num fabule fuit que hæcenus resellimus, vos ipsi judicate. Doctrinæ quas confutavi, periantur

THEOLOGIA CHRISTIANA

DOGMATICO-MORALIS.

LIBER TERTIUS.

IN PRIMUM DECALOGI MANDATUM, SEU DE FIDE, Spe, & Charitate, quibus Deus colitur.

DISSERTATIO PRIMA.

De Fide, & Spe.

CAPUT I.

Recentur propositiones damnatæ ab Ecclesia in materia fidei.

1. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.
2. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale & secundum se.
3. Satis est actum fidei semel in vita elicere.
4. Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenio confiteri, ut Deo, & fidei gloriosam consulat, tacere, ut peccaminosum per se non damno.

auribus, indulgent desideris hominum, favent libertati humanæ contra legem Dei. Quid clarius expectatis? Quam opponere exultationem potestis, si decipi vos finatis? Immo ut omnem ad effugium rimam occluderet Apostolus, prædixit hanc doctrinæ corruptionem, hæc fabulas, hos magistros prurientes auribus futuros esse in diebus novissimis. Hoc autem scito, quod in novissimis diebus inflabunt tempora periculosa. Hominum litorum dotes describit, ut cavere possimus. Erant homines sciplos amantes, cupidi, elati, superbi . . . habentes speciem quidam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes . . . qui penetrant domos, & captivos ducunt mulierculas oneratas peccatis, que ducuntur variis desideriis, semper discerentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Semper consentitur, semper, aut frequenter manducant Christi corpus: adlunt concionibus, & sermonibus; frequentia & familiaria alloquia cum Dei ministris habent: nunquam tamen pompas, luxum, & ambitionem sæculi dimittunt: sed peccatorum farcinis onustæ, & variis desideriis inflatæ veritatis scientiam refugiant & rejiciunt.

VI. Hoc autem scitote vos minime posse hanc divinæ veritatis doctrinam annuntiare, & exerte inculcare opportune, & importune, quin impropria, desitiones, & persecutiones, & quidem graves sustineatis. Quoniam addit ibidem c. 3. Paulus: Omnes qui prò volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.

5. Voluntas non potest facere ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quin mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

6. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum quem habet supernaturalem.

7. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem suas cum nutitia solùm probabili revelationis; immò cum formidine qua quis formidet ne non sit locutus Deus.

8. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mentis, non autem explicita remuneratoris.

9. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum similitèr merito ad justificationem sufficit.

10. Absolutio capax est homo, quantumvis labori ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimi Trinitatis, & incarnationis Domini nostri Jesu-Christi.

11. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

12. Duas alias propositiones proscriptis in hac materia Clerus Gallicanus an. 1730. Prima hæc est: Religio christiana est evidenter creditibilis nam evidens est prudentem esse quisquis eam amplectatur: non evidenter vera, nam aut obscure docet, aut que docet, obscure sunt. Immo qui ajunt, Religionem christianam esse evidenter veram, fateantur necesse est falsam evidenter esse. Infer hunc evidens non esse.

1. Quid existat nunc in terris aliqua vera Religio. Unde enim habet non omnem carnem corrumpisse viam suam? 2. Quid omnium que in terra sunt, verisimilissima sit christiana. An enim omnes terras peragrasti, aut peragratis ab aliis esse nisi? 3. Quid ab Apostolis, & demonibus manifestata fuerit Divinitas Christi: id enim si docet, docere te oportet, Christum manifestasse Deum esse. 4. Quid affluente Deo Jesu sint Prophetarum macula: quid enim tibi opponas, vel si negem illa fuisse vera vaticinia, vel affirmem conjecturas? 5. Quid vera fuerint que à Christo edita fuisse commemorantur miracula; quamquam negare hoc nemo prudenter potest.

Confutatio quam Clerus Gallicanus tulit in propositionem præfatam, hæc est: Doctrina hæc propositionis contenta, impia est, blasphema, erronea, & inimica christiane religionis favei.

13. Altera hæc est: Evidens non est evidentiæ morali proprie dicta, & physica Religionem christianam veram esse.

Confutatio: Hæc propositio, doctrinam superiori propositioni consentaneam continens, temeraria est, & in errorem inducens.

14. Infidelitas purè negativa in his quibus Christus non est predicatus, peccatum est. Damna fuit à Pio V. & Gregorio VIII.

15. Nihil credendum est quod excedat nostri intellectus virtutem. Concilium Rhemense hanc Petri Abaelardi propositionem damnavit an. 1148.

16. Quando in magni peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides: & etiam si videantur credere, non est fides divina, sed humana. Similis est 51. Palchafii Quænellii.

CAPUT II.

Censura propositio quæ videtur laxa, ex Casuis decepturam.

I. ET quidem in praxi existimo, numquam, aut rarissime denegandam absolutionem ob doctrinæ christianæ ignorantiam: quia rusticis ignorantibus non habent commodè Doctorem, & Confessor potest illos instruere: nec ipsi majorem addicendi capacitatem habent, immò (ut n. 23. dicemus) hæc perfecta instructio non est necessaria ad eos absolvendos. Thomas Sanchez lib. 2. Sum. c. 3. n. 21.

Pendantur nunc religiosi censores, quam im-

merito mendum typographicum nec loco & carpenterint, cum doctrina re ipsa laxa sit. Illud enim, & continuo retractatur à P. Sanchez, & substituit: Immo hæc perfecta instructio non est necessaria.

II. Dum infidelis sibi periculum habet suam, scilicet esse probabilem, quamvis contraria sit, probabilior, teneretur utique in articulo mortis constitutus veram fidem, quam probabilior, rem judicat, amplecti, utpote qui in eo articulo est constitutus in quo de extrema salute agitur, ac proinde partem quam tutiorem, & probabilioiorem judicat, amplecti tenetur, & extra eum articulum non tenetur, quò adhuc prudenter existimet se posse in sua scilicet perfæctæ, tempusque rei melius examinanda suscipere. Adde, mysteria fidei tam sublimia esse, ac christianos mores adde carnis & sanguinis legibus repugnare, ut non quevis major probabilitas sufficiens reputetur ad inducendum, credendi obligationem. Thomas Sanchez l. 1. Decal. c. 1. n. 6. Moya par. 11. ad tr. 6. App. disp. 5. quæst. 2. Hæc doctrina Pyrrhonismum invenit in Religione negotium.

III. Eo assensu semel habito, præceptum hoc affirmativum fidei per se directè amplius non obligat: quia ex una parte nullum potest assignari tempus certum & determinatum neque Christi, neque Ecclesie lege, quo per se directè obliget præceptum fidei quoad ad eternum. idèò Christus Dominus prudenter creditur non voluisse imponere præceptum, per se distinctum fidei. Patricius Sporck 2. in Decal. c. 2. sect. 3. §. 3.

IV. Puto per se & directè nunquam obligari fideles ad credenda mysteria nec implicite, nec explicitè ex vi necessitatis præcepti fidei. Tamburinus lib. 2. in Decal. c. 1. §. 1. n. 9.

V. An obliget per se præceptum fidei ad actum credendum semel in singulis annis? Probabilis certe respondeo, non obligare: quia non est undè talis obligatio colligatur. Leander à SS. Sacram. 2. de Fide, disp. 2. q. 37.

VI. Probabilis respondeo, hoc divinum præceptum nullo modo obligare per se, aut ex vi ipsius præcepti ad eliciendos actus fidei in articulo mortis: quia nec ratio, nec textus, aliquis cogit ad oppositum afferendum. Idem Leander tr. 2. in Decal. c. 2. sect. 3. §. 3. n. 19. & aff.

VII. Immo existimo satis probabile, ex magna causa, v. g. ad evitandam mortem, victoriam ab hostibus reportandam, posse christianos uti veste instituta ad proficiendum falsam scilicet, v. g. veste sacerdotali Turcarum, vexillo ubi depictus sit Mahometus. Antonius à Spiritu Sancto tr. 1. disp. 1. sect. 6. n. 26. pag. 4.

VIII. Rustici, alique homines simpliciores, in Germania, qui heretici habentur, & tamen pernicitates non sunt, possunt absolvi à suis Parochis. Ratio est, quia non sunt hæretici formales, habentque fidem catholicam, in baptismo acceptam, que non perditur nisi errando pertinaciter. Bulembaum apud Leacroix lib. 2. cap. 4. dub. 3. n. 5.